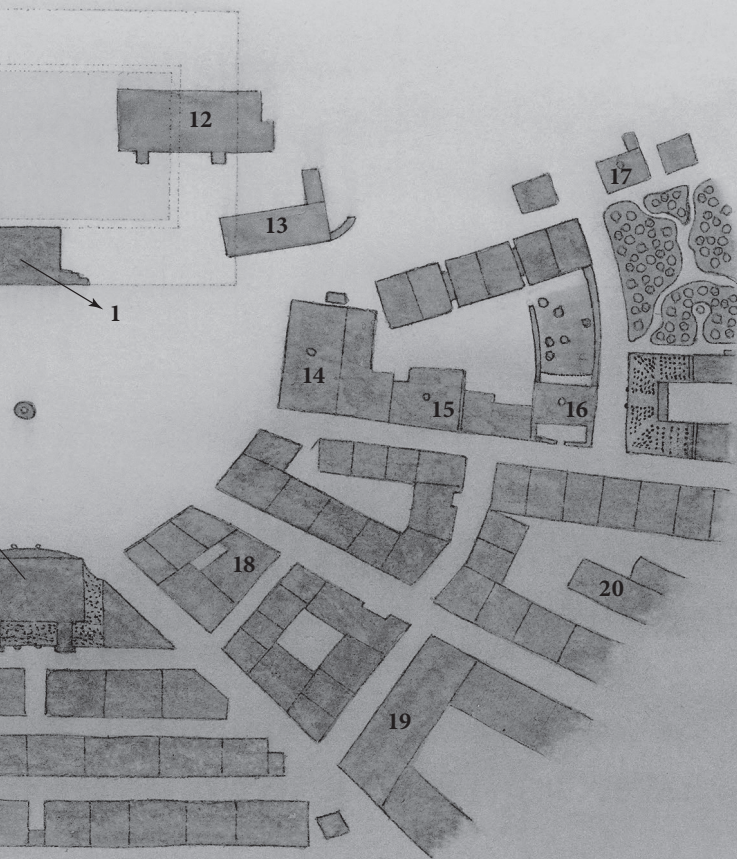

- 1 Slottoren
- 2 Hotel Tüffer, Resi Reschen
- 3 Raadhuis, burgemeester Koreny
- 4 Kerk en grafkelder
- 5 Rehbergs Reisbureau
- 6 Alois Ferbenz, Modehuis Rosalie
- 7 Wijngoed Graun
- 8 Dokter Sterkowitz (opvolger van Bernstein)
- 9 Lowetz
- 10 Kalmar, Agnes en Fritz

- 11 Autobedrijf Wallnöfer, Drogisterij Stipsits
- 12 Berneck Verzekeringen, Balf Makelaardij
- 13 Bouwen en Wonen Zierbusch
- 14 School
- 15 Oude huis familie Stipsits
- 16 Villa Rosmarin
- 17 Gelapte Schurl en familie
- 18 Antal Grün, kruidenier
- 19 Biohof Malnitz
- 20 Wijngoed Heuraffl

In Dunkelblum hebben de muren oren, de bloemen in de tuinen hebben ogen, ze draaien hun kopjes alle kanten uit om maar niets te missen, en het gras registreert met zijn snorharen elke stap die wordt gezet. De mensen hebben continu *een bepaald gevoel*. De gordijnen in het plaatsje bewegen als door een zachte ademtocht bezield, in en uit, alsof hun leven ervan afhangt. Elke keer als God van bovenaf bij deze huizen naar binnen kijkt – alsof ze helemaal geen daken hebben –, als hij naar binnen kijkt in de poppenhuizen van zijn modelstadje, dat hij samen met de duivel heeft gebouwd om de mensheid te vermanen, dan ziet hij bijna in elk huis wel iemand vanachter het gordijn naar buiten staan gluren. Soms – vaak – staan er twee of zelfs drie mensen voor de ramen van een en hetzelfde huis, in verschillende vertrekken en voor elkaar verborgen. Je zou willen dat God alleen bij de huizen naar binnen kon kijken en niet in de harten.

In Dunkelblum weten de oorspronkelijke inwoners alles van elkaar, en de paar dingetjes die ze niet weten – die ze er niet zelf bij kunnen verzinnen, maar ook niet domweg kunnen negeren –, die zijn niet onbeduidend, maar spelen een rol van belang: dat wat niet alom bekend is, heerst als een vloek. De anderen, import en aangetrouwd, weten niet veel. Ze weten dat het slot is afgebrand en dat de nakome-

lingen van de graven nu in verschillende verre landen leven, maar dat ze doorgaans terugkomen om te trouwen en te dopen, waarna grote feesten worden gegeven voor het hele stadje. De kinderen plukken bloemen in de tuinen en maken slingers, de oude vrouwen halen hun honderd jaar oude klederdracht tevoorschijn, en met z'n allen posteren ze zich langs de Herrengasse om te zwaaien. Met een vlijmscherp glimlachje constateren de buitenlandse bruiden dat je hier, ondanks de al lang geleden plaatsgevonden republikeinse machtsovername, nog op je onderdanen kunt bouwen, al is het maar eens in de zoveel tijd.

Begraven laten de graven zich hier echter allang niet meer. De grafkelder kan worden bezichtigd, maar er komt niemand meer bij. Überhaupt hebben ze de grafelijke familie pas twintig jaar na de oorlog, ná hen te attenderen op het lekkende familiegraf, weer naar Dunkelblum weten te lokken. Maar direct na de oorlog hadden ze – wie precies, dat weet niemand – hen juist met verbazingwekkend diplomatiek talent weten weg te houden: de berichten over de toestand van het afgebrande slot werden schromelijk overdreven. Afbreken, helaas, alles afbreken, luidde de in tranen en vol ontzetting voorgedragen slotsom, en de kort daarvoor weduwe geworden gravin in ballingschap geloofde haar vroegere beheerders, secretaresses en dienstmeisjes of wie er ook maar achter zat, of wie ook maar doorvertelde wat ze van horen zeggen hadden of gedwongen werden te zeggen. Misschien wilde de gravin het geloven. Voor een inspectie ter plaatse was ze te lui of te laf, voor een keuring had ze te weinig liquide middelen. Dus werd het slot afgebroken en kwam er een gigantische hoeveelheid uitstekende bouwgrond vrij, op een voorheen onbereikbare, centrale

locatie. Iemand moet er destijds van geprofitteerd hebben, aangezien er altijd iemand profiteert. Sindsdien is de stadskern bouwkundig en gevoelsmatig in tweeën gedeeld: de eeuwenoude landelijke helft – gekenmerkt door kleine straatjes en verborgen hoekjes, witgekalkt en met blauwe of groene luiken – en de andere, gruwelijk doelmatige helft – roestvrij staal en siliconen, praktisch en afwasbaar, zoals de mensen destijds, in de tijd van de wederopbouw, ook innerlijk graag waren geweest.

Twintig jaar later dus kwam de joviale oudste zoon van de gravin, van wie je van alles kon zeggen behalve dat hij sentimenteel was, terug voor een bliksembezoek. De voorouders lekken! bazuinde hij, waarop hij de grafkelder liet openen om af te dichten wat afgedicht moest worden. Daarna zegende de pastoor alles nadrukkelijk voor de eeuwigheid en werd de grafkelder weer gesloten. Destijds schijnen er nog Dunkelblumsters te zijn geweest die *zijne Doorluchtigheid* na de ceremonie de hand kusten, met een kniksje. Ferbenz daarentegen had posters laten plakken om reclame te maken voor een voor iedereen toegankelijk Frühschoppen in Café Posauner, op precies hetzelfde tijdstip. Maar zijn poging om verdeeldheid te zaaien had geen succes: als de graaf en de pastoor je riepen wisten de meeste mensen wat hun te doen stond, al was de meerderheid eigenlijk Ferbenz' mening toegedaan. De graaf ging voor. Hij was er immers zo zelden. Zodoende zat Ferbenz met de harde kern van zijn getrouwen in Café Posauner, waar ze zich een stuk in de kraag dronken, en al zag het eruit als een nederlaag, ze wisten allemaal dat ieder van hen voor altijd zou onthouden wie erbij was geweest, en vooral wie er niet bij was geweest. De stierennekken onder de aanwezigen – de meerderheid –

kregen al rode koontjes van voorpret, omdat met het vertrek van de graaf de machtsverhoudingen in Dunkelblum spoedig hersteld zouden zijn.

Sinds de graven hun grafkelder ver- en daarmee hun exodus bezegeld hadden, was de tijd in feite stil blijven staan. De seizoenen en rok lengtes veranderden nog wel, en er kwamen steeds meer en steeds schreeuwerige televisieprogramma's. De Dunkelblumers werden ouder, zoals dat hoorde, maar omdat ze zoveel dronken viel hun ouder worden nauwelijks op; hun oogjes flikkerend, hun wangen rozerood, tot vriend Vloeibare Moed en Troost ten slotte snel en meedogenloos toesloeg. Hij was een professionele moordenaar: de uitverkorene begon 's morgens bij het opstaan wat te hoesten, spuugde bij het ontbijt de eerste van vele, steeds sneller opeenvolgende porties bloed op, en hoogstens een kwartier en een indrukwekkende smerboel later, die achterbleef voor de nabestaanden maar zo goed als nooit tot waarschuwing strekte, was de zaak afgedaan. Simpele Fritz, die als een kind zo blij was met alle klusjes die hij kreeg toegeschoven, werd op de hoogte gebracht en mat nog diezelfde dag in zijn werkplaats de mooie eiken planken op waar de zogenaamde houten pyjama van getimmerd moest worden. Hij floot er een ragtime deuntje bij.

De drinkers die de dans tot dan toe waren ontsprongen leek het om die reden niet waarschijnlijk dat het nog ging gebeuren. Sinds decennia zat Ferbenz samen met de gebroeders Heuraffl, Berneck, gelapte Schurl en Graun junior ofwel in Café Posauner, ofwel in de met boerenaardewerk en strovlechtwerk onteerde jugendstilbar van het ooit zo elegante Hotel Tüffer, waar hij zijn drinkebroers wereld en

geschiedenis uitlegde en de anderen net zo lang ophitste tegen de zittende burgemeester, de bankdirecteur of de eigenaar van het reisbureau tot een van hen in de deuropening verscheen, twee rondjes betaalde en zich van Ferbenz' onvoorwaardelijke steun verzekerd wist. Ferbenz zelf dronk weinig, maar deed uiterst behendig alsof. Hij wist in alle levenssituaties hoe je er ongeschonden uitkwam.

Slechts twee straten bij Hotel Tüffer vandaan, in de Tempelgasse 4, scharrelde Antal Grün onvermoeibaar als een mier in zijn kruidenierswinkeltje rond. Hij dronk niet en wist uit ervaring dat veel dingen mogelijk waren, al sprak hij daar nooit over. Met drie uiterst huichelachtige strengen grijs haar van zijn rechterslaap dwars over zijn ronde hoofd tot over zijn oor gekamd en gekleed in zijn blauwe stofjas, pakte hij verse waar uit en wat over de datum was weer in, sleepte dozen en kratten van de ene naar de andere plek, belegde broodjes voor het tiental schoolkinderen van wie de ouders zich die luxe konden – en uit dikdoenerij ook wilden – permitteren, las voor oudere dames galant de klein gedrukte tekst op de buikbandjes van bollen wol voor (*20 procent polyester, 80 procent polyamide, nee, mevrouw, dat lijkt geheel zonder katoen te zijn*) en deed verlekkerd een nieuwe papierrol in de kassa. Hij stond er elke keer weer van versteld dat het lukte. Elke keer weer maakte hij zich zorgen dat het mechaniek het zou laten afweten, het papier zou oprullen en niet getransporteerd, maar geweigerd of zelfs uitgespuugd zou worden. Die voorstelling joeg hem de stuipen op het lijf. Soms bleef hij in dat soort voorstellingen hangen en moest hij om zichzelf af te leiden uitvoerig zijn handen gaan wassen. En pas als er echt helemaal niets meer te doen was – de kassarol dik en nieuw, elk schap gevuld en

de stenen vloer aangeveegd –, dan pas gaf hij in gedachten verzonken een draai aan de moderne metalen standaard met kranten en ansichtkaarten die hij zich onlangs door een schimmige vertegenwoordiger met buitenlands accent had laten aansmeren en waarin nu, ietwat merkwaardig, zelfs ingekleurde historische foto's van het Dunkelblumse slot werden aangeboden.

Dokter Sterkowitz dronk wél, maar met mate, en ook alleen maar omdat men dat hier gewoon was; ergens anders zou hij pruimtabak hebben gekauwd of suikerbolletjes hebben gegeten. Hij hechtte meer waarde aan harmonieus samenleven dan de meeste andere Dunkelblumers. Sterkowitz was bijna altijd onderweg in zijn auto, tegenwoordig een knaloranje Japans model, om visites te rijden. Hij bleef volhouden dat huisbezoeken hem meer flexibiliteit boden, omdat hij de mensen die toch niet erg ziek of alleen maar hypochondrisch waren, domweg kon overslaan als de bedlegerigen meer tijd vergden. Het spreekuur dat hij ondanks zijn huisbezoeks-service drie ochtenden lang verplicht hield, verliep daardoor nog chaotischer dan met een normale tijdsindeling het geval zou zijn geweest. Huilende kinderen die ingeënt moesten worden, koortsige oudjes die bezweken, en meer dan eens wist hij een dubbele longontsteking op het nippertje met een antibioticacocktail te voorkomen omdat na al die jaren nog altijd niet iedereen wist dat dokter Sterkowitz altijd, en niet alleen in geval van nood, aan huis kwam, of omdat ze liever zelf kwamen dan dat protserige gevaarte voor hun half afgebouwde bungalows of afgetakelde boerderijen te zien voorrijden. Sterkowitz liet zich niet van zijn serviceconcept afbrengen. De waarheid was dat hij gewoon graag onderweg was. Misschien reed hij ook wel

zo graag omdat hij er een hekel aan had zich in gesloten ruimtes op te houden, wie weet. Overal waar hij kwam gooide hij meteen de ramen open. Jullie moeten ademen, mopperde hij, de zieken hebben frisse lucht nodig, je stikt nog eerder dan dat je doodvriest. Maar hier bij ons lijkt iedereen het liefst gaar te smoren in zijn eigen mufheid!

Dokter Sterkowitz was de reguliere pensioenleeftijd inmiddels al heel wat jaartjes gepasseerd, maar dat was tot dan toe geen probleem geweest. Hij voelde zich fit, zijn bloedwaardes waren goed, en hetzelfde aantal jaartjes eerder was de oranje Honda nieuw geleverd. Het zou toch zonde zijn om hem niet te gebruiken. Waar anders had hij heen moeten rijden dan naar zijn patiënten? Maar stilaan begon hij te wachten, op de zogenaamde herfst van zijn leven en het moment van aflossing dat het ziekenfonds hem in het vooruitzicht had gesteld. En nu moest hij soms aan zijn eigen voorganger denken, hoe die destijds op hem moest hebben zitten wachten.

De tijd die stil was blijven staan: omdat de mensen, anders dan de dieren, altijd iets omhanden moeten hebben – al was het maar hun huis verbouwen –, geven ze zichzelf het kennelijk essentiële gevoel dat ze met de tijd meegaan. Dat dachten natuurlijk ook de Dunkelblumers. Maar in werkelijkheid werden ze eindelijk een keer met rust gelaten, geïsoleerd en naar de marge verdrongen als ze waren. Hun plaatselijke lotsmonstrum, dat dood en verderf bracht zodra het in beweging kwam en gedurende decennia niet alleen de mensen, maar ook de moraal had verwoest, lag al zo lang in doornroosjesslaap dat men het langzaam begon te vergeten. Het leek voor altijd overwonnen. Het was nu daadwerkelijk

mit Näglein besteckt, en wel met metalen nageltjes – niet met de kruidnageltjes uit het mooie oude wiegelied. Roerloos rustte de moordlustige lintworm in een bed van beton en prikkeldraad, terwijl het wereldtheater elders plaatsvond. De laatste keer dat men de dodelijke worm had gevoeld was in feite een lange zucht geweest – een diepe, bekommerde uitademing, als in een nare droom. Zo leek het althans achteraf, maar destijds, die ene en tot nu toe laatste keer, had een van de Dunkelblumse vrouwen een hevige inzinking gehad. Nadat Agnes Kalmar begin november 1956 het radionieuws had gehoord, griste ze schreeuwend en huilend een deken en wat levensmiddelen bij elkaar en holde met die bundel blootsvoets de hele stad door en het bos in, richting Kalsching. Veel mensen hadden haar langs zien rennen, maar niemand had de juiste conclusies getrokken. Sommigen vermoedden dat haar zoon Fritz weer eens iets was overkomen – als klein jongetje had hij tijdens de zogenoemde eindstrijd om Dunkelblum een kogel in zijn hoofd gekregen en sindsdien ging hij door voor simpel –, maar de veertienjarige was toen al in de leer bij de meubelmaker en zou zijn moeder pas de volgende dag als vermist opgeven. Daarna duurde het nog twee dagen voordat Agnes werd gevonden. Onderkoeld, haveloos en heksachtig, met blauwe lippen en tanden van de bosbessen, sleurden ze haar het bos uit; ze schreeuwde en stribbelde tegen en werd naar een afgelegen kliniek gebracht, waar ze bleef tot de rust was weergekeerd. In die tijd leerde Fritz zo goed en zo kwaad als het ging voor zichzelf te zorgen, wat voor iedereen die hem kende een grote opluchting was. Juist toen, zonder zijn moeder en ondanks de onrust in het stadje, openbaarde zich voor het eerst zijn vriendelijke en behulpzame karakter. Na